

„NEM MAGYAR AZ, AKI ICS-VICS...”¹
 EGY FEJEZET A NÉVMAGYAROSÍTÁSOK
 TÖRTÉNETÉBŐL

“An ics-vics is not Hungarian...”

A Chapter from the History of the Magyarization of Names

A családnevek azonosító funkciójuk mellett a nacionalizmusok megjelenésével etnikai szimbólummá, viselőik társas identitásának lehetséges kifejezőivé is váltak. A korábbi spontán népi-nyelvi érintkezések folyamán az idegen hangzású családnevek elkezdhettek magyarosodni, a 19. század folyamán ez a folyamat pedig inkább a tudatos és hivatalos családnév-változtatásoknak, esetünkben a névmagyarosításoknak adta át a helyét. A cikk ezeknek a folyamatoknak a gondolkodásbeli hátterét, példáit és megjelenési formáit (név-változás, névváltoztatás, álnév felvétele) tekinti át az *-ics* (*-ovics*, *-evics*) végű, jellegzetesen szerb eredetű magyarországi családnevek esetében. Bemutatja e nevek megváltoztatásának jellemző módjait, ebben a névvégződések szerepét is, de röviden utal az ellentétes folyamatra, azaz a magyar családnevek szlávósodásának, illetve szlávosításának eseteire is.

Kulcsszavak: nyelvi kontaktusok, asszimiláció, etnikai szimbólum, családnév, névváltoztatás, névmagyarosítás, *-ics* (*-ovics*, *-evics*) végű nevek

A CSALÁDNÉV MINT ETNIKAI SZIMBÓLUM

A családnevek eredetüket tekintve az egyének megbízhatóbb azonosítására, egymástól való megkülönböztetésére hivatottak szolgálni. Sajátos, összetett jelentésszerkezetük részeként azonban viselőiket kisebb-nagyobb közösségekhez is kapcsolják. Elsődlegesen az adott családhoz, másrészt azonban – elsősorban nyelvi karakterük, illetve adott társadalmi csoportokon belüli gyakori használatuk révén – adott etnikai, nyelvi, illetve egyéb típusú közösségekhez. A nacionalizmusok megjelenésével a családnév szerepe így bizonyos értelemben felértékelődik: etnikai szimbólummá, identitáscímkévé is válik, melynek alapján viselőjét egyik vagy másik nyelvi, etnikai, illetve identitásbeli közösség tagjának tekintik. Mindez egy olyan új korszakban megy végbe, melyben a nemzeti, nemzetiségi hovatartozás kérdése és érzése egyre fontosabb tényezővé válik. Esetünkben ráadásul Európának azon a felén, ahol az egyes személyek esetében az etnikai és nyelvi jellemzők a legfőbb nemzetazonosító kritériumok közé számítódnak. Így Magyarországon is a nem magyaros hangzású, azaz ide-

¹ Készült a Magyar Tudományos Akadémia Bolyai kutatási ösztöndíjának támogatásával. Köszönöm Kocsis Zsuzsannának a tanulmány kéziratához fűzött hasznos megjegyzéseit.

genes jellegű, karakterű név a viselőjének nem magyar származására, háttérére enged következtetni; akkor is, ha ez a típusú információ sok esetben pontatlan és megbízhatatlan. (Mindehhez l. FARKAS 1999: 81–83, 2007.) Ilyen módon és értelemben egy családnév tehát arra is utalni látszik, hogy az illető mely nemzet-
hez vagy nemzetiséghez tartozik, illetve hogy melyikhez nem. Ennek megfelelően határozhatta el például *Vojnits* Ferenc egykori bajai polgármester azt, hogy 1931-ben, városa szerb megszállás alóli felszabadulásának 10. évfordulója alkalmából nagy névmagyarosítási kampányt hirdessen, s hogy annak élére maga álljon családostul – s ennek megfelelően ítéltette a korabeli jugoszláv sajtó őt renegátnak, nemzetisége árulójának (KŐHEGYI–MERK 1992: 234–236).

Az, hogy a magyar családnévanyag ismert és felismerhető elemei mellett mely nevek nem tűnnek magyarnak, illetve magyarosnak, a név többféle jellemzőjéből fakadhat. Ilyen jellemző lehet a név hangszerkezete (a mássalhangzótorlódások például elsősorban idegen nyelvi eredetre utalnak) vagy a nevek írásmódja (egyes betűk vagy betűkapcsolatok ugyancsak idegen karakterűek), valamint egyes tipikus névvégződések megléte is (vö. LADÓ 1981). A 19. századra megszilárduló szerb családnévanyagon belül ilyen jellegzetes névvégződések az apanévre utaló *-ity* (*-ovity*, *-evity*), a szokásos magyar használatban: *-ics*, (*-ovics*, *-evics*) formák, melyek a szerb családnevek túlnyomó többségét jellemzik. (A szerb családnevekről rövid áttekintésben l. LOMA 2007: 684–686.) A továbbiakban itt ennek a névtípusnak (mely egyébként több más szláv nyelvben is jelen van, ha nem is ennyire jellemzően) a magyar nyelvközösséggel kapcsolatos használatára fordítjuk figyelmünket. Példaanyagunk magyarországi, illetve a magyar szakirodalomból származik, a nevek írásmódja is ezeket követi.

Az apa nevéből keletkezett, öröklődővé váló családnevek számos nyelv esetében eleve az egyik legtipikusabb családnévfajta hozták létre. Az egykori Habsburg Birodalom területén az is elmondható róluk, hogy 1817-ben az állandósult családnévhasználattal még nem rendelkező pravoszláv lakosság számára I. Ferenc császár célszerűen a hasonló típusú, addig nemzedékről nemzedékre változó apai családnevek használatát rögzítette, azaz tette kötelezővé és öröklődővé (KARÁDY–KOZMA 2002: 24). Az *-ics* (*-ovics*, *-evics*) végződésű magyarországi családnevek jellegzetesen szerb neveknek tekinthetők, s mindez összességében akkor is igaz, ha egyes esetekben a név a benne rejlő személynév alapján éppen zsidó származásra utal (*Davidovics*, *Herskovits*), vagy az adott közösségben belüli elterjedtsége miatt akár cigányos családnévnek számít (vö. egy névváltoztatási kérvény indoklásával: „a falumban legalább 20 cigány családnak *Petrovics* a neve”; 337/1997 IRM, kiemelés tőlem – F. T.). A szóban forgó névvégződés jellegzetességét a tipikus jegyekből építkező szórakoztató irodalom is felhasználhatja: ahogy a nációra jellemző lehet az ír *O'*, a skót *Mc*, a holland *van der*, úgy a „jugoszláv” származás is jellegzetesen kifejezhető egy *-(ov)ics* végű, akár kitalált, beszélő névvel is (vö. SLÍZ 2006: 299, vö. még 297).

Hogy valamely családnév etnikumjelölő szerepe milyen sokféleképpen működhetett, annak érdekes példáját nyújtja egy, a 19. század végén született tolnai kortesnóta: „Nem magyar az, aki *icsvics*, / Nem kell nekünk a *Simoncsits*, / Éljen *Benyovszky*” (idézi IGNOTUS 1898/1978: 210, kiemelés tőlem – F. T.). A két szláv nevet egymással szembeállító rigmusban a konkrét politikai érdekeltségek, az egyszerű és az ismert, patinás név, valamint a szerb és a magyarsággal barátinak tekintett lengyel nemzet jellegzetes családnévei kerülnek ellentétbe egymással. Szűk szempontú nyelvi elemzés szerint értelmezhetetlen, de névszociológiai és nyelvi ideológiai szempontból már megérthető módon.

NÉVMAGYAROSODÁS, NÉVMAGYAROSÍTÁS ÉS AZ -ICS VÉGŰ NEVEK

Az idegen eredetű és karakterű nevek a többségi, illetve domináns magyar nyelvi környezetben azonban már korábban, a spontán nyelvi érintkezések következtében, a természetes név-asszimiláció folyamatában is elkezdhettek magyaros hangzásúvá válni. Ha csak a gyakori *-ics* stb. névvégződés elmaradását tekintjük, eredményezhette ez a változás a szokásos magyar családnemekhez képest hosszú délszláv nevek lerövidülését, a kiejtés egyszerűsödését (tehát önmagában is a célszerűség irányába vivő folyamatokat), általában és összességben pedig az erősen idegen karakter megszűnését, illetve a többé-kevésbé vagy egyértelműen magyaros jelleg kialakulását. Ilyen változások esetében, mint például: *Zsalakovics* > *Zsalakó*, *Sinkovics* > *Sinkó*, *Bajnovics* > *Bajna*, *Radovics* > *Radó*, *Kovácsics* > *Kovács*, *Gasparovics* > *Gáspár*, *Markovics* > *Markó* vagy *Márk*, *Jankovics* > *Jankó* vagy *Janka* stb. (a példák forrása: FÜLÖP 1985). Az idegen nevek persze más módon is átalakulhattak, egészen más nevekre is lecserélődhetek. Mindez természetes nyelvi folyamatként zajlott, bár a nyelvi környezet, a közösség hatása mellett olykor a nevet lejegyző, az anyakönyvbe feljegyző személyek akart-akaratlan beavatkozását is feltételezhetjük esetükben.

A 19. századra azonban visszaszorul a spontán névváltozások folyamata, és – egyrészt a hivatalos adminisztráció megerősödésével, a hivatalos személynévhasználat bevezetésével (1787, II. József), másrészt a társadalmi kapcsolatrendszerek fejlődésével, sűrűsödésével, a polgárosodás, valamint és a hozzá is társuló nemzeti eszme terjedésével – egyre inkább az egyéni kezdeményezésű névváltoztatások számára engedi át a terepet. Akkor, amikor *Petrovics* Sándorból *Petőfi* lesz (erről részletesebben l. KERÉNYI 2000), ez a lépés már a fiatal költő önként és tudatosan vállalt magyarságának kifejezése – ugyanúgy, ahogyan a hasonló karakterű eredeti *Eminovics* családnévet *Eminescu*-vá formálja az a férfi, aki pedig a román nemzet és irodalom fontos alakjává női ki magát. Az már a társadalmi, politikai és ideológiai körülmények további változásának kérdése is, hogy később mindehhez határozottabban formált társadalmi vélemé-

nyek is csatlakozhattak. Például: „Vajjon a magyar lélek sugallatát éreznének-e Petőfi verseiben, ha ilyen címmel jelennének meg előttetek: *Petrovics Sándor költeményei?*” Az erőteljes retorikai kérdés, jelen esetben egy nyelvvelő cikk nyitó mondata azzal válik különösen érdekessé, hogy megjegyezhetjük: szerzője zsidó származású, aki maga is megváltoztatta idegen (történetesen németes) családnévét (SIMONYI 1917: 201).

A névmagyarosítások első kisebb konjunktúrájának időszakában, még 1848-ban akadt olyan kérelmező, aki – a délvidéki felkelőkkel való harcok idején – arra való hivatkozással kérte nevének megváltoztatását, hogy az „a fatális »ics«”-re végződik. A korabeli névváltoztatások között azonban a (dél)szlávcsaládnevűek aránya ekkor – és összességében a későbbiekben is – aránylag csekély; zömük németes családnévet cserél magyarrá, megfelelően a névmagyarosítások jellegzetes társadalmi hátterének (vö. MAITZ–FARKAS 2009). A szlávcsaládnevű névmagyarosítókra különösebb társadalmi nyomás sosem nehezedett – úgy legalábbis nem, ahogyan egyes történelmi korszakokban kifejezetten a zsidós vagy németes nevet viselőkre. E nevek megváltoztatásának történetei inkább egyszerűen az idegen hangzású családnévek magyarosításának kontextusába illeszkednek bele, annak folyamatát követik. (Minderről részletesen l. KARÁDY–KOZMA 2002.) Ami pedig konkrétan a jellegzetesen szláv névvégződések kérdését illeti: ezek elhagyása tipikusnak számít nemcsak a magyarországi, de az amerikai (illetve kanadai) családnév-változtatások körében is, a különböző nehézségek vagy kellemetlenségek elkerülése végett egyaránt (l. KLYMASZ 1963: 233). Érdemes azonban megjegyeznünk: példát arra is ismerünk, hogy egy Svájcba került magyar új hazájában határozta el *-ovics* végű nevének magyarosítását, megszüntetendő azt, hogy svájci környezete rendszeresen és tévesen szerbnek tekintse őt (LADÓ 1978: 169).

Az egykori spontán névmagyarosodás és a tudatos és hivatalos névmagyarosítás mellett számon kell tartanunk az egyénileg elhatározott, de nem hivatalosított névváltoztatás lehetőségét, azaz az írói álnév, művésznév, sportnév eseteit is. Petőfi Sándor egykori névváltoztatása is valójában ebbe a típusba sorolandó, azonban az állami adminisztráció további megerősödésével már egyértelműen a hivatalos névhasználaton kívül nyílhatott csak rá lehetőség. A fiatal és későbbi többszörös olimpiai bajnok vívó, *Gerevich* Aladár például a háború előtti utolsó, 1936. évi berlini olimpián *Gerei* néven indult – ilyen néven először és utoljára is, feltehetőleg nem saját ötletétől vezérelve. (A nemzet kiválóságainak, köztük sportolóinak idegen családnévűsége jellemző tétele volt már a dualizmus kori névmagyarosítási diskurzusnak is, l. pl. SIMONYI 1917: 201.) A nyilvánosság előtt viselt név magyarosítására adott esetben az országhatáron túl ilyen módon is nyílhatott lehetőség. Elég itt csak *Szenteleky* Kornél példáját idéznünk, aki a vállalt szellemi kultúra nyelve szerint választ magának irodalomszervezői munkájához új, magyar nevet, míg szűkebb környezetében eredeti *Sztankovics*

családnevén él és dolgozik. Mint tudjuk, a vajdasági irodalom néhány más szereplője hasonlóképpen vett fel szerb hangzású neve helyére más, magyaros írói álnevet. (Ezekről l. BENCE 2009.)

Az egyéni, tudatos – hivatalos vagy nem hivatalos – névváltoztatások mellett egyébként a spontán, közösségi névváltozásokhoz hasonló esetekkel a legújabb kori névhasználat körében is találkozhatunk. A szóbeli ragadványnevek ma nem cserélhetik le minden további nélkül a hivatalos személynevet (mint korábban a spontán névváltozások eredményeképpen), ilyenek azonban a legújabb időkben is keletkeznek, az itt tárgyalt típusokhoz hasonló esetekben is. A névviselő idegenes családnévének helyét a mindennapi, szóbeli használatban ma is átveheti egy belőle alakult névforma (említőnév, családnévpótló ragadványnév), mellyel valójában az *-ics* végű nevek spontán magyarosodásának további eseteit is adathozhatjuk. Így pl. *Stankovics* > *Tánkó* (ÖRDÖG 1973: 297); de akár azt a történetiségéből is jól ismert típust is, melyben az illető idegenes családnévét a személy, illetve a név származására utaló, etnikumjelölő megnevezés helyettesíti, pl. *Grkinić* > *Szerbi* (Magyarországra áttelepült személy mai ragadványneveként, az adatért köszönet Heltovics Évának).

NÉVVÁLTOZTATÁS ÉS NÉVMEGŐRZÉS

A fentebb említett tudatos névváltoztatások jellemzően összekapcsolódtak a névben jelzethez képest eltérő társas identitással, gyakran adott körülmények hatására – ám korántsem szükségszerűen. Az itt is említett idegen eredetű, hangzású családnevek viselői közül sokan, sőt a legtöbben nem magyarosították nevüket. Az alapvető jellemzője szerint öröklődő családnév ugyanis a leszármazáshoz, a legszűkebb közösséghez, azaz a családhoz is kapcsol, és az egyén identitásának is fontos, meghatározó eleme. Megváltoztatása így eleve csak kelő okok, körülmények között valószínűsíthető. Történetileg legjellemzőbb módon a névmagyarosítások folyamatában, a név etnikai jelzőértékének megfelelően; a 20. század második felében azonban inkább már a különböző magánéleti tényezők, illetve a név mindennapi használhatóságának szempontjai szerint. Érdeemes számba vennünk így azt is, hogy a mai magyarországi névanyagban milyen arányban szerepelnek az itt tárgyalt, *-ics* végű családnevek.

A 2007. évi magyarországi népesség-nyilvántartás adatai szerint az *-ics* végű családnevek közül a leggyakoribb, a *Radics* is alig 8 ezer névviselővel rendelkezik, míg a *Petrovics* már csak 4,5 ezer körüli nagyságrendben, a *Jankovics* és *Markovics* pedig mintegy 2,1 ezer (írásváltozatokkal együtt kb. 2,5 ezer) személyt jelentően van jelen a magyarországi családnévanyagban. (Írásváltozatokkal nem számolva ez a 133., 258., 537. és 551. helyet jelenti a családnév-gyakorisági listán.) Mindez azonban nem csupán a délszláv névanyagot jellemzi, hanem elsősorban is a mai magyarországi családnévállomány szerkezetét. A leg-

gyakoribb száz magyarországi családnév között ugyanis csupán egyetlen egyértelműen nem magyar eredetű név található, a *Novák* (83.; 11,5 ezer névviseelő), a második leggyakoribb idegen eredetű családnév pedig az itt említett *Radics*. Ez a helyzet a trianoni országterület nemzetiségi-etnikai viszonyaival, a névváltozások és névváltoztatások folyamatával, részben és esetlegesen pedig az idegen neveknel feltehető nagyobb hangalaki és írásbeli változatossággal magyarázható. A további, ezer főnél több névviseelőt jelentő *-ics* végű magyarországi családnevek gyakorisága (ismét írásváltozatok nélkül) egyébként: 639. *Popovics* (1,8 ezer), 734. *Ivanics* (1,6 ezer), 981. *Kolonics* és 998. *Palkovics* (1,2 ezer). Érdemes legalább itt megjegyezni, hogy az *-ity* végződésel írott magyarországi családnevek aránya ezek mellett különösen csekély: számuk legfeljebb a 250 névviseelőt éri el névegyedenként, általában azonban ennél is jóval ritkább, az itt említett nevek megfelelőiként akár még mutatóba sem adatható. (A népesség-nyilvántartási adatok rendelkezésemre bocsátását Hajdú Mihálynak köszönöm.)

AZ *-ICS* VÉGŰ CSALÁDNEVEK MAGYAROSÍTÁSÁNAK MÓDJAI

A névmagyarosítások folyamatában az új családnevet leggyakrabban a régi családnév alapján: elsősorban a hangzásbeli hasonlóság, ritkábban valamilyen jelentésbeli kapcsolódás, akár csak részleges fordítás alapján választották meg. Egyes nevek esetében ez a két szempont össze is kapcsolódhatott egymással – nemritkán éppen az itt tárgyalt, *-ics* végű nevek esetében is. Az alábbiakban e nevek magyarosításának sajátos típusaira fordítjuk figyelmünket. Példaanyagunk számos különböző forrásból: a családnév-változtatások 19–20. századi történetének részben saját kutatások által létrehozott adatbázisaiból, valamint szerteágazó szakirodalmából származik; a pontos hivatkozásoktól ezért tekintünk itt el.

Az *-ics* végződésű nevek esetében a hangalaki hasonlóság szerint létrehozott új családnevek sajátos altípusának tekinthető a név megrövidítése, a névvég (illetve a névvégződés egy részének) elhagyása. Ez a névváltoztatási mód akár már önmagában is magyaros, de legalábbis magyarosabb hangzású nevet eredményezhet. Egyes névváltoztatások, pl. *Keszeits* > *Keszei*, *Mándics* > *Mándi* egyszerűen már létező magyar családnevekké (vö. KÁZMÉR 1993) is átformálhatták az eredeti szláv nevet. A magyaros névjelleg kialakításában azonban a jellegzetesen magyarosnak tekintett névvégződés önmagában is fontos szerepet játszhatott, mint pl. egy *Kalánics* > *Kalányi* névváltoztatásban, ez a családnév ugyanis egyedi névalkotás: hiányzik a történeti magyar családnévanyagból, sőt, a jelenkori magyarországiból sem adatható. (A példa a dualizmus időszakából származik. Az *-ányi*, *-ényi* névvégzödések névmagyarosításbeli szerepére l. JUHÁSZ 2007.)

Az idegen eredetű, köztük az *-ics* végű családneveknek a szükségességig való rövidítése persze mindettől függetlenül, esetleg minimális hangalaki változtatással is vezethet magyar jellegű névhez, pl. *Jaszlics* vagy *Jaszenovics* > *Jász*. Ennél jellemzőbb lehetőséget képviselnek azonban azok az esetek, melyekben a szláv névvégződés elhagyásával etimológiailag indokolt módon juthatunk magyaros családnévhez, ami elsősorban a közös keresztény névkincsből származó – hiszen apanévi eredetű – nevek körében fordulhat elő. Itt azonban egyúttal már az adott keresztnevek lefordításával, illetve megfeleltetésével is találkozunk, pl. *Bartalovics* > *Barta*, *Adamics* > *Ádám*, *Gregorovich* > *Gergely*; hasonlóképp továbbá *Gyurakovics* > *Györgyfalvi* stb.

A névváltoztatások egy részében a szláv névvégződés elhagyása, a magyar névvégződés felvétele, illetve a név lefordítása együtt, szétválaszthatatlanul vannak jelen, pl. *Ivánics* > *Ivánfi*; *Ivanics* vagy *Jankovics* vagy *Jovanovics* vagy *Johanovics* > *János*. (Az előbbi példában pontos fordítást láthatunk. Az utóbbi példásor esetében viszont joggal feltételezhetjük, hogy a névváltoztatók nem az *-i* egykori apanévképző szerepének ismeretében, hanem csupán a magyar családnévanyagban meglévő, a *János* névből származó legjellemzőbb konkrét mintát követték.) Az eredeti szláv név részleges vagy teljes lefordítására ugyanakkor ettől a keresztnevi alapú típustól függetlenül is sor kerülhet, pl. *Popovics* > *Papfy*; de persze a névvégződés figyelembevétele nélkül is, pl. *Kovácsévics* > *Kovács*, *Kralovics* > *Király*.

Egy-egy idegen eredetű családnevet természetesen bármilyen magyar névvel fel lehetett váltani. A névmagyarosítások történetében egy-egy *Petrovics*-ból például *Péterfi*, *Pető* vagy – egykor nem is csak kivételesen – *Petőfi*, de akár *Szintai* is lehetett. Egy-egy *Tamasics*-ból pedig *Tamási*, de ugyanígy *Tolnai* vagy éppen *Csanaki*. Ami az itt tárgyalt névmagyarosításokban azonban biztosan közös, az a jellegzetesen idegen névvégződés elmaradása. Ez már önmagában is magyarosabb nevet eredményez, ahogyan azt a spontán névasszimiláció (névmagyarosodás) korábban idézett példái is jelzik számunkra. Az új családnév megválasztásában emellett persze a névváltoztatások történetére általában jellemző hangalaki vagy jelentésbeli hasonlóság is gyakorta meghatározó szerepet játszik – ezek révén pedig, a tárgyalt szláv névtípus sajátágaiból fakadóan a fentebb bemutatott sajátos esettípusok jellemzőként jelennek meg.

IDEGEN ÉS MAGYAR CSALÁDNEVEK A KÖZÖS TÖRTÉNELMÜNKBEN

Idegenes hangzású családnevet a dualizmus időszakában kiformalódott alapelvek értelmében nem lehet felvenni Magyarországon, az indokolt esetektől (felmenők egykori családneve, családi kapcsolat) eltekintve, egyébként számos ország gyakorlatához hasonlóan (FARKAS 2002: 159–160); így nem

engedélyezték természetesen pl. a *Máriánovics* névre változtatást sem a századelő Magyarországon (NAGY 1997: 187). Az idegen hangzású nevek magyarosodása, magyarosítása azonban – a fentebb tárgyalt tényezők értelmében – sok esetben ment végbe a történeti Magyarországon, köztük a jellegzetesen idegen karakterű *-ics* végződésű délszláv nevek körében is. Ezekből a korábbi nevet csak kivételes esetben állították vissza, mint pl. egy *Bajna* esetében az eredeti *Bajnovics*-ra, hivatalos névváltoztatási eljárás révén, még a 19. századi Zimonyban (FÜLÖP 1985: 48).

Mindez azonban persze a domináns névrendszerek szempontjából értelmezhető és értelmezendő jelenség és folyamat volt. Ugyanakkor, amikor a történeti Magyarországon elsősorban névmagyarosodásról beszélünk, Mohácson pl. a *Vargaity* (< *Varga*) vagy *Mádlity* (< *Madl*) nevek bizonyítják, hogy a spontán névváltozások más, az adott régióban dominánsnak számító etnikumok, illetve nyelvek, névrendszerek asszimiláló hatását is jelenthetik; Bácskában ugyanígy pedig pl. a *Mezei* > *Mezeics*, *Sebes* > *Sebesics* változások képviselik az érem addig kevésbé feltűnő, de 1920 után sejtetően meghatározóbbá váló másik oldalát (MIKESY 1963: 218).

Az itt elmondottak – bár közvetlenül és elsősorban erről szólnak – nem csupán az *-ics*, (*-ovics*, *-evics*) végű, avagy általában a szerb eredetű magyar családnevek történetére jellemző folyamatokba és módokba engednek bepillantást, hanem a magyar és az idegen családnevek, illetve itteni közös történelmünk legújabb korszakaiba is.

IRODALOM

- BENCE Erika 2009. Szentelekytől Aaron Blummig: írói nevek a vajdasági magyar irodalomban = Farkas Tamás – Kozma István (szerk.) *Névváltoztatás – társadalom – történelem. A családnév-változtatások történetei időben, térben, társadalomban*. Budapest, megjelenés előtt.
- FARKAS Tamás 1999. A magyar családnév (látszólagos) információtartalma és a névváltoztatások háttere = Kugler Nóra – Lengyel Klára (szerk.) *Ember és nyelv. Emlékkönyv Keszler Borbála tiszteletére*. Budapest, 29–32.
- FARKAS Tamás 2002. Nyelvművelés és családnév-változtatás = Balázs Géza – A. Jászó Anna – Koltói Ádám (szerk.) *Éltető anyanyelvünk. Mai nyelvművelésünk elmélete és gyakorlata. Írások Grétsy László 70. születésnapjára*. Budapest, 159–163.
- FARKAS, Tamás 2007. Changing names as abolishing the difference. Personal names as ethnic symbols, characteristics of name changes and the Magyarization of surnames in Hungary. International Conference on Minority Languages (ICML) XI., Pécs, Hungary. Megjelenés előtt.
- FÜLÖP László 1985. Idegen családnevek magyarosodása a Kapos völgyében = *Névtani Értesítő* 10: 47–53.
- IGNOTUS 1898. Hazafiság és irodalom = Fábri Anna – Steinert Ágota (vál.) *A Hét. Politikai és irodalmi szemle. 1890–1907*. Budapest, 1978, II. kötet, 208–212.
- IRM = Igazságügyi és Rendészeti Minisztérium, Állampolgársági Főosztály Irattára.

- JUHÁSZ Dezső 2007. A magyarosított családnevek morfológiájának és szemantikájának konnotációs megközelítéséhez = Hoffmann István – Juhász Dezső (szerk.) *Nyelvi identitás és a nyelv dimenziói. Nyelv, nemzet, identitás III.* Debrecen–Budapest, 165–173.
- KARÁDY Viktor – KOZMA István 2002. *Név és nemzet. Családnév-változtatás, névpolitika és nemzetiségi erőviszonyok Magyarországon a feudalizmustól a kommunizmusig.* Budapest.
- KÁZMÉR Miklós 1993. *Régi magyar családnevek szótára. XIV–XVII. század.* Budapest.
- KERÉNYI Ferenc 2000. Petőfi Sándor művészi névhasználatáról = *Magyar Nyelv* 74–80.
- KLYMASZ, Robert 1963. The Canadianization of Slavic Surnames. A Study in Language Contact = *Names* 81–105, 182–195, 229–253.
- KÖHEGYI Mihály – MERK Zsuzsa 1992. Bajai születésűek névváltozásai (1895–1945) = Iványosi-Szabó Tibor (szerk.) *Bács-Kiskun megye múltjából.* Kecskemét, 218–296.
- LADÓ János 1978. Névváltoztatás. = Kovalovszky Miklós (szerk.) *Nyelvünk világa.* Budapest, 168–171.
- LADÓ János 1981. Mi a magyar családnév? = Hajdú Mihály – Rácz Endre (szerk.) *Név és társadalom. A III. Magyar Névtudományi Konferencia előadásai. Veszprém, 1980. szeptember 22–24.* A Magyar Nyelvtudományi Társaság Kiadványai 160. Budapest, 51–53.
- LOMA, Aleksandar 2007. Das serbische Personennamensystem = Andrea Brendler – Silvio Brendler (Hrsg.) *Europäische Personennamensysteme. Ein Handbuch von Abasisch bis Zentralladinisch.* Hamburg, 669–687.
- MAITZ Péter – FARKAS Tamás 2009. Nyelvi nacionalizmus és német családnevek a 19. századi Magyarországon. A névmagyarosítások nyelvi-ideológiai hátteréről = *Századok*, megjelenés előtt.
- MIKESY Sándor 1963. A névszépítésről = *Magyar Nyelv* 216–221.
- ÖRDÖG Ferenc 1973. *Személynévvizsgálatok Göcsej és Hetés területén.* Budapest.
- NAGY Imre Gábor 1997. A névmagyarosítási akciók 1896–1918 között, Pécs–Baranya példáján = *Baranya. Történelmi Közlemények* 9–10: 187–201.
- SIMONYI Zsigmond 1917. Magyar név = *Magyar Nyelvőr* 201–205.
- SLÍZ Mariann 2006. A beszélő nevek mint a posztmodern eszközei = *Magyar Nyelvőr* 290–301.

“An ics-vics is not Hungarian”

A Chapter from the History of the Magyarization of Names

With the rise of nationalism, besides their identifying function, family names have become a kind of ethnic symbol, a possible means of expressing the collective identity of their bearers. During the earlier stages of spontaneous contacts between peoples and languages, foreign sounding family names had started to change so as to sound Hungarian, while during the 19th century this gave place to a process of conscious, official change of family names, in our case to the Magyarization of family names. This paper sums up the thinking in the background, the examples and forms of realization of the process (change of name, conscious change of name, pseudonym) in the case of typical family names of Serbian origin ending in *-ics* (*-ovics*, *-evics*) in Hungary. The author presents the typical ways these names were changed and also the role that the name endings had in this change; he also refers shortly to the reverse process, that is, the Slavification or conscious Slavification of Hungarian family names.

Keywords: language contacts, assimilation, ethnic symbol, family name, language change, Magyarization of one’s surname, surnames ending in *-ics* (*-ovics*, *-evics*)